

Let za koristi delav-
skega ljudstva. Delav-
ci so opravičeni do
vsega kar producirajo.

This paper is devoted
to the interests of the
working class. Work-
ers are entitled to all
what they produce.

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office
at Chicago Ill. under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 2146 Blue Island Ave.

"Delavci vseh dežela, združite se".

PAZITE!

na številko v oklepaju-
ki se nahaja poleg va-
šega naslova, prilepi-
te naga spodaj ali
na ovitku. Ako (264)
je številka
tedaj vam s prihodnjo
številko našega lista po-
steče naročnina. Prosi-
mo, ponovite jo takoj.

Štev. (No.) 263.

Chicago, Ill., 24. septembra (September) 1912.

Leto (Vol.) VII.

Padajoč upliv cerkve.

Dejstvo, da upliv vseh verskih organizacij, tako tudi katoliške cerkve, rapidno pada, je postalo tako očitno, da ga zastopniki teh institucij več ne morejo skrivati. V strahu, da se zrušijo majajoca, se da pod nogami, se poslužuje vsega, kar bi jim utegnulo ob-
ratiti sedanjo moč in upliv. Celo katoliška cerkev, ki samo sebe namra za nezmagljivo, svoje bo-
jazni ne more več skrivati.

Najmočnejši dokaz za našo tr-
ditve nam nudi milwaški nad-
škof Messner, ki prepoveduje ka-
toliškemu starišem pošiljati njho-
ve otroke v javne šole mesto v
fame. Vsak prestopke zoper to
prepoved proglašajo škof Messner
za smrtni greh, ki se kaznuje s
tem, da se tem "grešnikom" pre-
pove prejemanje zakramentov.

To naznanilo je bilo poslano
vsem duhovnikom milwaške
nadškofije.

Po Messnerjevem mnenju se
otroci ne seznanijo dovolj z nau-
ki katoliške vere, ako zapuste
farno šolo pred osmim razredom
ter gredo v javno.

V svojem pismu na duhovščino
Messner odkrito pripoznava, da
je število katoliških starišev, ki
svojih otrok ne pošiljajo v cerk-
vene šole, ki v svoji "lahkomi-
ljenosti" ne upoštevajo zakonov
"matere" cerkve, neverjetno ve-
liko.

Pretirana trditve nadškofa
Messnerja pa je, da more samo
katoliška vera in naziranje na-
pravi dobre državljane.

Nadškof Messner kakor vsi
njegovi višji in nižji kolege, bo-
do morali prej ali slej uvideti,
da še tako stroge zapovedi in
prepovedi ne morejo rešiti njho-
vih nauk zgodovinskega pogi-
na.

GROZNE POSLEDICE ITALI- JANSKO-TURŠKE VOJNE.

Z najlepšimi besedami in z naj-
prijetljivejšimi opisi je italijansko
šovinistično časopisje v začetku
vojne opevalo rodovitnost in bo-
gastvo oaz v Tripolitani. Naci-
onalistično časopisje je kaj kmalu
brenhalo s pretiranimi slavo-
speji o sedanjem stanju plodne zem-
lje, zaradi katere uprizarja itali-
janska vlada toliko grozodejstev.
Je zemlje je 15 kilom. dolg in tri
kilometre širok pas. "Avantijev"
poročevalec pretresljivo slika, ka-
o izgleda sedaj ta košček zem-
lje, ki je še pred kratkim bil ta-
ko bujen in ploden. Tam, kjer so
prej širila lepo obdelana polja,
v senci visokih palm in ograjena
z idovjem in smokvino mejo, sto-
ji danes posušeno drevje, tla so
pokrita s peskom kakor v pušča-
vi, v zraku štrle razvaline. Mali
kmetje, ki so prej obdelavali oaz-
o, so deloma pobiti, deloma so
zbežali. Kakor hitro so razdrili
Italijani namakalne naprave v
oazi, so palme ovenele, zelenjad-
ni nasadi in žitna polja so se po-
sušila. Živino so odgnali, strelji iz
kanonov so zrušili hiše. Italijanska
vlada hoče sedaj ustanoviti na
oazi novo naselbino, da ne pride
popolnoma v nič zemljo, katero
je prebivalstvo v potu svojega o-
braza izivilo pustim tlem pušča-
ve. Osvetoč oazo so res v nekaj
urah spremenili v puščobno po-
krajino. Ali kakor hitro mislijo,
da se bo izvršil obratni proces?
Oni, ki so zbežali, se nečejo vrni-
ti. Italijanom ne preostaja nič
drugega, kakor da naselijo silo-
ma Arabce, ki žive v prenatrpani
italijanskih otokih. Ali tudi ti
ne bodo nič opravili, če jih vlada
ne bo preskrbela z orodjem in ži-
vo. Nenasična italijanska vlada
se strahoto vojne uničila cveto-
čo pokrajino, a italijansko ljud-
stvo bo moralo plačevati, da se
opravičeno zopet obljudi.

Volilna pravica na Ogerskem.

Iz Budapeste zopet prihajajo
vesti o veliki anarhiji v ogerskem
parlamentu. Politični nasprotniki
se psujejo, napadajo, prepeajo,
pobijajo in streljajo med seboj.
Predsednik poslanske zbornice in
trgovski minister sta bila od po-
slancev napadena. V zbornici sa-
mi se dogajajo najbolj divje
scene.

Poslanci, ki zagovarjajo sploš-
no in enako volilno pravico, pri-
hajajo v zbornico v spremstvu
policijcev. Ti policijski spremlje-
valci imajo od vlade ukaz, da
svoje spremljevalce takoj iztraja-
jo iz zbornice, ako bi ti napade
na vlado in zahteve za splošno in
enako volilno pravico ponovili.

Iz vsega tega je razvidno, da
hoče ogerska vlada v svojem ko-
zaškem terorizmu vstrajati pri
odrekanju splošne in enake volil-
ne pravice za ogersko ljudstvo.
V tej pravici je zlasti delavstvo
zainteresirano, kajti splošna in
enaka volilna pravica pomeni nov
stadij delavskega gibanja. Vse
to meščansko kapitalistična vla-
da prav dobro ve in vsled tega
deluje z vsemi silami na to, da
delavci ne pridejo do svojih pra-
vic, na podlagi katerih bi delav-
ci takoj postali važen in upošte-
van faktor v državi.

Kakor pa danes vsa znamenja
kažejo, ogersko delavstvo za en-
krat še ne bo doseglo splošne in
enake volilne pravice in to zato,
ker so se svojega najuspešnejše-
ga sredstva — generalne stavke
— takoj v začetku tega boja, ko
razmere še niso bile dovolj zrele,
poslužili, mesto da bi to sredstvo
hranili za nazadnje ter se ga po-
služili tedaj, ko bi prišel ugoden
čas za to.

Sicer ni izključeno, da bi og-
ersko delavstvo ne dobilo gotovih
prav in volilni pravici, toda sploš-
ne in enake volilne pravice pa
za enkrat ogersko delavstvo ne
sme pričakovati.

Prvi slučaj.

Mesto Fargo, N. D., je pravkar
naznanilo, da bo svojim davko-
plačevalcem plačalo 6½% divi-
dende 1. marca 1913. Fargo je
torej prva občina v Ameriki, ki
je bilo kedaj v stanu plačati di-
videndo svojim davkoplačeval-
cem. To mesto je namreč prihra-
nilo \$10.000, a ne od davkov, am-
pak od občinskih podjetij. Dav-
koplačevalci bodo dobili denar v
gotovini.

Poleg tega, da je to prvi slučaj
svoje vrste ima isti za nas socia-
liste še drug pomen in sicer, ta,
da opravičuje in podpira socia-
listične zahteve, da naj mesta in
države prevzamejo razna korist-
na podjetja, ki so danes v pri-
vatnih rokah. Nasprotniki socia-
lizma vedno trdijo, da mesto ne
more voditi z uspehom podjetja,
kakor: železnice, elektrarne, pi-
narne itd. Mesto Fargo pa doka-
zuje, da so trditve naših nasprot-
nikov neutemeljene.

Sicer socialisti ne zahtevajo,
da naj mesta prevzamejo ta po-
djetja zato, da bodo davkoplače-
valci vlekli dividende, marveč za-
to, da bodo delavci dobivali po-
polno vrednost za svoje delo in,
da bodo odjemalci dobili dobro
delo za najnižjo možno ceno.

ČITATELJEM NA ZNANJE.

S prihodnjo izdajo "Proletar-
ca" bo izpolnjena obljuba glede
povečanja "Proletarca" na osem
strani.

Vzrok, da se je to povečanje ta-
ko daleč zavleklo tiči v tem, ker
je bil nastavljeni upravnik Frank
Podboj prvič delegat S. N. P. J.
in se je kot tak moral udeležiti
konvencije, drugi je bil pa dolo-
čen za spremljevalca sodr. E.
Kristanu po zapadu. Toliko na
znanje in v upoštevanje.

Direktorij.

Za mir v West Virginiji.

Posledice dolgotrajnega boja
med premogari in premogovnimi
podjetniki je začela sedaj skoro
vsa Virginija čutiti. Radi ali ne-
radi prihajajo zlasti trgovci do
prepričanja, da so vendar le de-
lavci tisti, od katerih so vsi dru-
gi stanovi odvisni.

Kakor povsod, so bili tudi v W.
Virginiji v začetku trgovci proti
štrajkarjem, ako že ne direktno,
pa vsaj nenaklonjeni so jim bili.
Začeli pa so spoznavati svojo
zmoto in zato so pred kratkem
potom svoje organizacije poslali
na guvernerja Glascock-a petici-
jo, da guverner stori vse v nje-
govih močeh, da se usodepolni
štrajk čim prej konča.

Na podlagi zahtev od vseh stra-
ni je bila zadnjo soboto sklicana
konferenca v glavno mesto Char-
leston. Tega posvetovanja se je
udeležilo več sto zastopnikov tr-
govskih, humanitarnih in indu-
strialnih organizacij z namenom,
da se izdelajo načrti za omejitev
štrajka v distriktu Kanawka, nad
katerim je proglašeno obsedno
stanje.

Pred otvoritvijo te konference
je guverner Glascock naznanil,
da imajo samo državljani iz W.
Virginije pravico prisostvovati
temu posvetovanju. Zaradi tega
predsedniku John P. White-u in
podpredsedniku U. M. W. of A.
Frank J. Hayes-u ni bilo dovolje-
no vdeležiti se te seje. Ta dva de-
lavka voditelja sta hotela na
zborovanju zagovarjati štrajkar-
je. Svojo odločitev je guverner
opravičil z zahtevo premogovnih
podjetnikov, ki nočejo, da bi kdo
izven države posredoval. Ako po-
mislimo, da bo na tej mirovni
konferenci dosti pristašev in za-
govornikov premogovnih oderu-
hov, tedaj nam mora biti jasno,
da so delavci z izključitvijo ome-
jenih delavskih voditeljev od po-
svetovanja zelo prikrajšani. Celo
zastopnike W. Virginskoga or-
ganiziranega delavstva so hoteli
od seje izključiti.

Izid tega posvetovanja še ni
znan. V kolikor se pa da sklepati,
se bo sklicalo posebno zasedanje
državne zakonodaje, ki ima na-
praviti mir in red, ako ne druga-
če, bo pogoje diktirala zakono-
daja.

Med vojaštvom in štrajkarji
pride tuintam do prepira vsled
česar je bilo že več štrajkarjev
ubitih in ranjenih.

Grozne žrtve jetike.

Naravnost grozne so številke,
katere je podal zdravnik S. A.
Knopf na mednarodnem zdravst-
venem kongresu v Washingtonu,
D. C.

Po njegovi izjavi zahteva jeti-
ka vsako leto 50.000 otrok v Zdu-
ženih državah kot žrtve jetike. Te
žrtve doživijo povprečno starost 7
let.

Hujše obsodbe naša družba ne
more doživeti. Ali ne pomeni to-
liko mladih žrtve najsmotnejši
in najhujši zločin direkten zlo-
čin izvršen nad nedolžnimi mladi-
mi bitji.

Vsi v to poklicani faktorji ob-
stajajo še naprej hladnokrvni in
niti z mazineem ne ganejo, da bi
se kaj storilo za izboljšanje teh
mladi proletarski otroci umirajo
komaj začnejo zavedati življen-
ja.

Tesna, nezdrava, zaduhla in
vlažna stanovanja, v katerih ti
mladi proletarski otroci umirajo
v največji bedi in pomanjkanju
obtožujejo kapitalistični sistem,
ki v svojem izkoriščevanju ne
poznajo usmiljenja.

Pametna odredba.

Občinski svet v Saarbrücknu
na Nemškem je sklenil, da naro-
ča svoje tiskovine le v tiskarnah,
ki priznavajo pogodbo med de-
lavstvom in podjetniki. To so za-
htevali tudi podjetniki.

Konvencija S. N. P. J

Milwaukee, Wis., 23. sept. Prvi
teden zborovanja delegatov S. N.
P. J. v Milwaukee, Wis., so se vo-
lili posamezni odseki za podro-
no delo, so se slišale razne pritož-
be in zagovori posameznikov in
celih društev ter so se vzela na
znanje poročila glavnih odbor-
nikov, ki dokazujejo nepričakovano
povoljen napredek cele te pod-
porne organizacije. Skratka prvi
teden svojega zborovanja je kon-
vencija pregledala in preračeta-
la svoje delo od zadnje konven-
cije. Pričela je tudi se s preustro-
jem pravil. Kolikor se da iz dose-
danih določb in sprememb skle-
pi, bodo bodoča pravila S. N.
P. J. pravi uзор demokratizma
med našimi podpornimi organiza-
cijami in ta organizacija se bo
nedvomno pokazala, da gre do
njeni člani vsopredno z duhom
časa naprej.

Sodeč po raznih izvajanih in
drugih okoliščinah z opravičeno-
stjo trdimo, da je velika večina
zborujočih delegatov socialistič-
nega mišljenja. To trditve tudi
potrjuje dejstvo, da je bilo so-
drugu E. Kristanu soglasno do-
voljeno narediti daljši nagovor na
delegat, ki so tega neustrašeno
borilec za delavske koristi in na-
predek pozdravili z burnim nav-
dušenjem, z veliko pozornostjo ter
ob vsaki priliki dali duška svojim
čutilom z burnim aplavzom.

Kristanov govor je bil mojster-
ski. Jedro istega je bilo, da člo-
vek ni tak, kakršen je, po svoji
volji, marveč da so ga razmere ta-
kega naredile; zato pa je treba
naprvo spremeniti razmere in raz-
mere bodo ljudji spremenile. Po-
jasnjeval je kako se da vse to do-
seči potom združenja zatiranih v
močne politične, to je, socialistič-
ne organizacije, ter gospodarske
organizacije, to so, strokovne or-
ganizacije ali unije.

Kristanov nagovor na konven-
ciji je trajal skoro eno uro in pol.
Da pa ne bo nobenega očitjanja,
da so delegatje zgubljali s tem
dragocen čas, je konvencija po-
daljšala tri svoja zborovanja od
iz osem ur na osem ur in pol.

V počast delegatom je priredi-
lo društvo št. 16. S. N. P. J. več-
raj lepo veselico, pri kateri so so-
delovala vsa tukajšnja slov. druš-
tva. Poleg lepih koncertnih pev-
skih in tamburaških točk, je pri-
redil dramatični klub "Adrija"
tridejansko igrano "Moč unifor-
ne." Z uspehom igre so bili gle-
daleci, kakor tudi igralci popolno-
ma zadovoljni.

Kristanovi shodi tekoči teden.

24. sept. W. Mineral, Kans.
25. sept. Frontenac, Kans.
26. sept. Breezy Hill, Kans.
27. sept. Yale, Kans.
28. sept. Franklin, Kans.

Program Kristanovih shodov v oktobru.

1. oktobra — Na poti.
2. Roek Springs in okolice, Wyo.
3. Superior, Wyo.
4. Na poti.
5. Chisholm, Minn.
6. Aurora, Minn.
9. Calumet, Mich.
12. Springfield, Ill.
13. St. Louis, Mo.
14—18. Chicago, Ill.
19. La Salle, Ill.
20. Chicago hrv. shod.
21—25. Chicago in okolice.
26. Gary, Ind.
27. Indianapolis (slov. in hrv. shod) Ind.
28. Po možnosti v Clinton, Ind.
30—31. Detroit, Mich.

Dalje v Chicagi in nazaj grede
bodo shodi v krajih, kjer so se
odložili za pozneje, to je Barber-
ton, Collinwood, W. Newton in
Forest City pa New York.

Dan za te shode se določi v
oktobru.

Minimalna plača in kandidat Wilson.

Wilsonovo naziranje o minimal-
ni delavski plači je popolnoma
tako, kakršna je v jedru demo-
kratska stranka sama, ki je po-
stavila Wilsona za svojega pred-
sedniškega kandidata. Ta odlični
demokratski naprednjak zastopa
mnenje, da bi bila zakonita dolo-
čitev minimalne plače največje
zlo za delavce, češ, da bi potem
večina delodajalcev znižala plače
svojih delavcev na to zakonito vi-
šino, na podlagi katere bi marsi-
kateri delavci manj dobival pla-
če, kakor jo pa danes dobiva.

Wilson je s to svojo izjavo po-
kazal, da nima najmanjšega poj-
ma o delavstvu, kajti vsak dela-
vec ve, da je danes na stotisoče
delavcev tako sramotno nizko
plačanih, da njihove plače niti od
daleč ne zadostujejo za primerno
in dostojno življenje. Vzrok teh
nizkih plač je preveliko število
brezposelnih delavcev, ki med se-
boj konkurirajo za delo. Ker so
delavci v stiskah, so prisiljeni
prijeti tudi za slabo plačano de-
lo. Ta medsebojna konkurenca
med delavci omogočuje deloda-
jalcem vzdržati plače na najnižji
stopni.

Danes so plače urejene po spo-
sobnosti. Ako na podlagi tega de-
lodajalec povisa plača najmanj
spodobnemu delavcu, potem mora
tudi vsem sposobnejšim. In ako
bi ta zakon določeval najmanj-
šo plačo dva dolarja, potem bi
najmanj sposobni delavci, ki dan-
es morda dobiva \$1.25 ali \$1.50,
dobival po zakonu dva dol. na
dan in sposobnejši delavec, ki se-
daj dobiva \$1.75, bi potem dobil
\$2.50 itd.

Iz tega je jasno, da je Wilson
pravi "grinar" z ozirom na de-
lavske plače. Nikomur, razven
profesorju Wilsonu ne prihaja
na um, da bi bili delavci enako
plačani ne oziraje se na njih spo-
sobnost.

Demokratje so res lahko pono-
ni na takega kandidata, kakor je
profesor Wilson!!!

Socialistično gibanje na Finskem.

Finsko strankino tajništvo rav-
nokr razpošilja svoje poročilo
strankinim listom. Število članov
je naraslo. Ob koncu leta je ime-
la finska stranka 48.406 članov.
Zanimivo je to, da stannje le 12-
825 članov v mestih, tri četrtine
članov pa po kmetih. Velika in-
dustrijska podjetja so na Fin-
skem izven mest, a finski socia-
listi štejejo med svojimi člani tudi
vse polno poljedelskih delavcev
in manjših najemnikov. Med čla-
ni je 37.090 moških in 11.316 žen-
skih. Strokovne organizacije so
štele konec leta 1911 19.640 čla-
nov. Leta 1910 pa 15.346. Torej
prav lep napredek. Lansko leto
se je pričelo z bojem: 1. januar-
ja so pričeli stavkati tiskarji in
so stavkali do 5. aprila. To stavko
so denarno podpirale švedske in
danske strokovne organizacije.
Stavka se je končala uspešno. Se-
daj stavkajo zidarji in sploh
stavbinski delavci. Vzlic vsem
nasiljem ruske vlade se krepke so-
cialistične organizacije.

Rdeči terek na Holandskem.

Socialni demokratje so priprav-
ljali za dan 17. septembra, ko se
otvori parlament, v Hagu demon-
stracijo za volilno pravico. Žu-
pan je demonstracijo prepovedal.
Nato je izdalo strankino vodstvo
manifest, da naj se vseeno vrši
demonstracija in sicer v obliki
ljudskega tabora. Ko pa se je pe-
ljala kraljica v parlament, so
prikorakali demonstrantje na trg
pred zbornico.

Tudi ko bi socializem imel vse
tiste napake, katerih ga dolžijo
njegovi nasprotniki, bi vseeno še
on "rdeč" ne bil tako slab kakor je
kapitalistični sistem, ki je socia-
lizem rodil: a v resnici ni.

Razredna politika.

Nič ne smrdi nasprotnikom sa-
mostalnega delavskega gibanja
tako kakor razkrivanje razrednih
nasprotij v sedanji družbi. S svo-
jega stališča imajo popolnoma
prav, če se trudijo zakriti in za-
režiti ta nasprotja, da jih ne bi
spoznali oni, ki največ trpe vsled
njih. Delavstvo, ki ne vidi, da so
na svetu različni razredi, da ima
vsak razred svoje posebne intere-
se, da tiče nujno v teh razlikah
nasprotja, tako delavstvo je naj-
manj sposobno, da bi spoznalo
svoje prave interese. In tako de-
lavsko neznanje je nasprotnikom
najbolj všeč. Ono ne more motiti
kapitalističnih krogov, ono se pre-
slepi s frazami, ki nimajo nič o-
pravi z njegovimi glavnimi in
pravimi interesi, ono je dostop-
no demagogiji, ono se da odvrni-
ti od edinega dela in boja, ki mu
more koristiti in ga osvoboditi.

Tako kakor včas, ko se je de-
lavstvo kratkoma bogateliziralo,
ko se o delavstvu in njegovih
potrebah sploh ni govorilo v po-
litiki, ne gre dandanes več. Zakaj
delavsko gibanje je vendar postalo
premočno, da bi se preziralo.
Delavstvo je dobilo v javnosti
preveč vpliva, da bi se slo kar
preko njegovih glav.

Kdor hoče biti pravičen, mora
priznati, da je to zasluga socialne
demokracije. Dokler ni bilo nje
kot čisto delavske stranke, se živ
krst ni zmenil za potrebe in za-
hteve delavstva. Potem, ko je so-
cialna demokracija zdravila de-
lavstvo in ga naučila samostojno
nastopiti, ne molelovati, temveč
zahtevati, ne klečeplaziti, temveč
bojevati se, potem ko je delavstvo
pod zastavo socialne demokracije
stopilo na plan, se je to pač izpre-
menilo.

Danes govore in pišejo vse me-
ščanske stranke o delavstvu. Njih
agitatorji se mešajo med delavce
in jih hočejo organizirati, ta na
"narodni", oni na "verski" pod-
lagi. Le na delavski podlagi ne.
Odkod naenkrat ta ljubezen do
delavstva, katere ni bilo prej ni-
kdar?

Da ni bilo socialne demokraci-
je, ne bi bilo danes nobenih na-
rodnih in nobenih verskih socia-
lnih "delavskih" organizacij, v
parlamentih ne bi bilo nobenih so-
cialnih zakonov in delavstvu pri-
jaznih govorane, v občinskih sve-
tih ne bi noben župan vpletal so-
cialnih nalog v svoje programe.
Vse, kar uganjajo meščanske
stranke z delavskim vprašanjem,
je hinavščina, edini namen vsega
delavskega prijateljstva je ta, da
bi se delavstvo odvrnilo od social-
ne demokracije in priklenilo me-
ščanskim strankam za štafazo.

Večje neumnosti pa ne more
delavec storiti, kakor če se da za-
peljati s tem farizejstvom. Vsto-
pajoč v meščansko stranko zapu-
šča svoj razred in slabo razredno
politiko delavstva, pa gre poma-
gat svojim nasprotnikom.

Tudi politika meščanskih strank
je razredna in ne more biti dru-
gačna. Delavec, ki se pridruži
meščanski stranki, ki glasuje za
njene kandidate, kupuje njene ča-
sopise ali jo podpira na kakršen
koli način, krepi razredno polito-
tiko svojih nasprotnikov na škodo
svoje lastne. On škoduje svojem
mu razredu in sebi več kakor ka-
pitalist; zakaj ta spada v svoj
razred in na njegovo sodelovan-
je ni delavstvo nikdar mislilo.
Proletarec, ki se vdiinja nasprot-
nikom, pa odteguje svojo moč
svojemu lastnemu razredu in jo
daje sovražniku na razpolago.

Delavec, ki dela kaj takega iz
neznanja in nerazumevanja, je
vreden pomilovanja. Do njega
moramo iskati pot, do njega mo-
ramo prodreti, da mu odpremo
oči, da ga dovedemo do spoznan-
ja njegovega pravega položaja.
Njega moramo pončiti, da je član
svojega posebnega razreda in da
pljuje v svojo lastno skledo, če
opravlja lakajsko službo za svoje
nasprotnike.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKI TOREK.

Lastnik in izdajatelj:
Jugoslovenska delavska tiskovna družba
v Chicago, Ill.

Naročnina: Za Ameriko \$1.50 za celo leto, 75c za pol leta. Za Evropo \$2 za celo leto, \$1 za pol leta.

Opomba: Pri naročilih brez plačila
se obliži novega naročila tudi STARI naslov.

PROLETARIAN

Owned and published EVERY TUESDAY by
South Slav Workmen's Publishing Company
Chicago, Illinois.Glasilo Slovenske organizacije
Jugosl. socialistične Zveze v
Ameriki.SUBSCRIPTION RATES: United States and Canada,
\$1.50 a year, 75c for half year. Foreign countries
\$2 a year, \$1 for half year.

ADVERTISING RATES on agreement.

NASLOV (ADDRESS):

"PROLETAREC"

2146 Blue Island ave. Chicago, Ill.

Pokopališča prihodnosti.

Pokopališko vprašanje je za moderne mestne uprave eno izmed najaktualnejših. Za velika mesta, ki se širijo na vse strani, je to vprašanje velikega pomena. Pred kratkim je profesor Gloister iz Glasgowa pokazal, kako velikega pomena so pokopališča za gospodarski razvoj velikih mest. V Glasgowske pokopljive vsako leto 18.000 mrtvih. Mesto, ki ima en milijon prebivalcev, pokoplje v tridesetih letih 1 milijon mrtvih. Da se vsi ti ljudje spravijo pod zemljo, je treba dva milijona kvadratnih metrov prostora, ako je izkopen tesno grob ob grobu. Ako se pristje poleg tega še prostor za pota in rezervni teren, je treba milijonskemu mestu pokopališče, ki meri pet kvadratnih kilometrov. Takega velikanskega prostora ni nikjer dobiti v mestu, ali vsaj v bližini mesta. Vrednost takega ozemlja bi znašala nad 50 milijonov mark. Naravno je, da se zato pokopališča pomikajo vedno bolj iz mesta, in v katerih velikih mestih so že zdaj oddaljena po več milj.

Problem bi se za enkrat najbolje rešil s sežiganjem mrtvih. Albrecht Haupt je izdelal po naročilu hanoveranskega društva za sežiganje mrtvih načrt, kako bi se najbolj umestno gradila pokopališča. Ako potrebuje sedaj milijonsko mesto 500 hektarov ozemlja za svoje pokopališče, bi v slučaju sežiganja potrebovalo le pet hektarov. Tako pokopališče bi bilo lahko tudi v sredini mesta. Pri pokopovanju mrtvih pa mora biti zaradi higijskih zahtev neka varnostna zona med mestom in pokopališčem. Haupt imenuje pokopališče prihodnosti, nekropolo, in je dokazal v svojem delu, kako bi se pokopališko vprašanje bodočnosti rešilo tudi v umetniškem oziru. Nastala bi velikanska poslopja, širne nekropole, ki bi bile v okras vsakemu mestu. Na kolikor mogoče majhnem prostoru bi se postavila nekropola za en milijon žar, v katerih bi bil shranjen pepel pokojnih. Najprikladnejša oblika bi bila piramida s topnjicami. Osnovna ploskev bi merila kakih 200 metrov, visoka bi bila od 100 metrov. Deset nadstropij, s prostornimi dvoranami, dolgi hodniki, lepimi stenami in stebri bi bilo pripravljeno za postavljanje žar. Spodnji prostor ki bi bil visok pet metrov, bi imel 13.000 metrov stene. Ako bi se uporabljali trije metri višine, bi obsegal ta prostor 39.000 kvadratnih metrov. Na vsak kvadratni meter bi se postavilo 10 žar. Torej že v spodnjem prostoru bi stala tretjina milijon žar. Čim višje se bi vzdigovalo poslopje, tem manjši bi bili seveda prostori, ali sprejemali bi vendar še nkrat toliko žar kakor spodaj, temeljni prostor. Svetloba bi prihajala za celo poslopje od zgor. Seveda bi morala biti napeljana v cel stavbi tudi električna razsvetljava. Velika stopnišča bi vodila od spodnjega prostora do najvišje terase, kjer bi bil mogočen tempelj za pepel slavnih ljudi. V poslopiju bi bili tudi štirje veliki vzdigalniki za one, ki ne bi hoteli prehoditi vseh stopnjic. Na spodnjih štirih oglih bi stali štirje okrogli krematoriji, ki bi se vzdigovali čez dve nadstropji in bi imeli tudi dve kapeli. V krematorijih bi neprenehoma gorele štiri velike peči za sežiganje mrtvih. V nekropoli bi imele prostor cerkve

za vsa mnogostevna veroizpovedanja, dalje hodniki z visokimi stebri, svetišča, balustrade, da bi se lahko postavljali umetniški izdelki. Nekropolo bi obdajali etilogi, mirne vode in najlepše cvetlice. Haupt je napravil tudi proračun: 42.800.000 mark bi veljala nekropola. Vsota bi bila poravnana z obrestmi vred, kadar bi sežgali en milijon mrtvih.

Kdo je potraten?

V času socialistične mestne uprave v Milwaukee je kapitalistično časopisje ob vsaki priliki očitalo socialistom potratnost, ekstravagantnost, slabo gospodarstvo, nesposobnost itd. Da so bili vsi ti očitki neutemeljeni in neopravičeni, ve vsakdo, ki je pazno zosledoval veliko delo socialistične administracije. Najboljši dokaz za dobro gospodarstvo Seidela-ve uprave pa je bil prebitek v mestni blagajni ob koncu lanskega leta. Resnici na ljubo bodi povedano, da je bil dotle prebitek v mestni blagajni docela nepoznan. Poleg tega pa naj pomnimo, da se pod nobeno upravo ni izdalo za potrebne javne naprave toliko kakor po socialistično.

Ni še preteklo pol leta, od kar je prešla milvauska mestna uprava v roke "nestrankarjev" pa je že mestna blagajna prazna in mesto bo moralo najeti najmanj milijon posojila, da bo moglo pokrivati obveznosti do časa, ko se bodo plačevali novi davki.

Nestrankarska uprava je vsled svoje brezobzirne potratnosti po nepotrebnem nakopala mestu nov milijon dolga. Kapitalistično časopisje pa o vsem tem potuhnje in molči ali pa poroča tako, kakor da je bilo to novo breme neizogibno.

A ne samo v mestni upravi so se socialisti izkazali kot skrbne in vestne gospodarje, marveč tudi pri okrajni upravi, kateri naložijo zadnje dve leti. Na eni strani so se izdati soc. uprave znižali od prejšnjih demokratičnih in republikanskih uprav, na drugi strani so se pa dohodki znatno zvišali, kar dokazuje poštenost in vestnost v vsakem oziru. kajti dejstva in številke ne lažejo.

Ta splošni uspeh milvauskih socialistov je najgorkejša klobuta za vse one, ki so ob priliki zadnjega poraza imeli toliko povedati o veliki razpisanosti socialistične uprave in o kateri so tudi nekateri slov. časopisi poročali cele kolone gorostasnih lažij in izmišljotin.

Draginja mesa in izvoz živine v Avstriji.

Pomanjkanje mesa postaja na Avstrijskem vedno občutnejše in cene so tako visoke, da si delavci komaj vsake kvatre enkrat lahko privoščijo meso. Ker prihaja premalo živine na trg, zato so cene mesa tako visoke. Tirolski deželni odbornik Habieher je napisal članek v "Tiroler Anzeiger", ki jasno pravi, kako brezvestno se igrajo agrarci s širokimi ljudskimi masami. V članku pravi, da je letos nenavadno veliko število goveje živine izborne inodolske pasme na prodaj. Za to živino so z Bavarskega, Ogrskega itd. Člo- došla že mnogobrojna vprašanja, vendar bi mislil, da je vendar najbolj enostavno, da se ta živina proda v domačih deželah in da bodo pristojne oblasti vse potrebno ukrenile, da pride ta živina po zmernih cenah na domače trge. Ali kaj še! Tirolski deželni odbor nima večje skrbi, nego to, kako bo spravil to živino na Bavarsko. Iz dveh okrajev, Ims in Feut, ki sta tik ob državni meji, izvažajo živino lahko brez vseh zaprek. Iz okraja Landeck je pa uvoz prepovedan, ker je tukaj razširjena živinska kuga. In sedaj pripoveduje Habieher, kako berači tirolski deželni odbor v Monakovem, da priberači dovoljenje za uvoz avstrijske živine na Bavarsko. Zraven pa še pristavlja: "... ne le na Bavarskem, temveč tudi na Moravskem, Ogrskem, v Šleziji itd. močno povprašujejo po naši živini." In s teškimi miljoni so ustanovili na Avstrijskem centralno za razpečevanje živine, na Dunaju imajo veleklavnice in mestni urad za sprejemanje živine, ali noben od teh uradov se ne gane, da bi ohranil avstrijsko živino avstrijskim konzumentom!

Socialistična misel.

Kadar nanese med indiferentnimi ljudmi beseda na socializem, se navadno od te ali one strani pojavi vprašanje: Kaj pravzaprav hočejo socialisti? In če nalete taki ljudje na pravega socialistu, zahtevajo od njega odgovor, jasen in točen odgovor z vsemi posameznostmi, o katerih se le more poriditi radovednost v razgretih glavah.

Ali vprašanje je zgrešeno, in kdor pričakuje odgovor nanj, dokazuje, da res nima pojma o socializmu. Zakaj v tistem pomenu, v katerem se besede navadno rabijo, se sploh ne more reči, da socializem nekaj hoče. Socializem ni terjatev, temveč raziskovanje in nauk. Socializem ne zahteva, da se imajo delovna sredstva izročiti človeški družbi v skupno last, temveč uči, da je drugačen izhod z pekla, ki ga ustvarja kapitalizem, nemogoč in da se bo kolektivna, skupna last delovnih sredstev neizogibno uresničila. To pa preustvari vso podlago družbe, ki se mora na izpremenjen podlagi povsem drugače organizirati kakor doslej. V glavnih potezih se tudi lahko dožene, kakšna bo nova organizacija; podrobnosti so pa vprašanje bodočih časov.

Ljudem, ki poznajo današnji dan in katerih spomin sega le v kratko dobo njihove mladosti, se zdi taka preuredba gorostasna, nemogoča, in zato menijo, da je izmišljena na papirju, zasajana v lenih urah brez dela. Če bi bilo res tako, tedaj bi bila politična ideja mrtvorojeno dete. Zakaj gospodarske sile si ne dajo predpisati potov, ker so močnejše od predpisov, in najlepše utopije so ostale praktično brez uspeha, ker niso bile zgrajene na trdnih tleh dejstev, ampak so izhajale iz pobožnih želja in vroče fantazije. Z nekaterimi so napravili praktične poskuse; posamezniki so doprinali in ta namen velikanske žrtve. Nekaj časa so tako falanster, kolonije, komunistične občine, živorarje, pa so propadle. Kar ni sposobno za življenje, nemore živeti.

Tudi taki poskusi so socialistični le snov za raziskovanje, za študij, kakor sploh vsi družabni pojavi. Niso mu pa cilj in namen.

Socializem hoče predvsem vedeti, kaj je človeška družba in kakšna je, kakšno je razmerje med njo in posameznikom, pa med njenimi posameznimi deli. Nadalje hoče dognati, na kakšen način je družba taka postala, kakršna je, iz česa se je razvila in kako se je razvila. Tukaj je glavno vprašanje, kateri činitelji določajo družabni razvoj. Če se znanstvenemu raziskovanju posreči, da najde pravi odgovor na ta vprašanja, tedaj je mogoče dognati, kam vodi nadaljni razvoj. Proučevanje rezultatov družabnih in razvojnih činiteljev pa je glavna naloga socializma.

Človeška družba je jako pisana, in pojavov njenega življenja je tako ogromno število, da se posamezniku lahko zmede pogled, hoče ujeti njeno celotno sliko. Kamor človek pogleda, povsod je boj: Tu so boji narodov, plemen, pasem, tam boj verskih družb; če se pogleda malo drugače, se zasajeta moški in ženski spol v boju, državna oblika je predmet boja tukaj, okrog kulturnih posebnosti se sujejo boji tam. In raznim učenjakom je to zadostovalo, pa so izrekli svoje nauke: "Zgodovina človeštva je večni boj nasprotnih plemen". Drugi pa so učili: "Namen človeške družbe je zedinjenje človeške družbe, je zedinjenje v eni cerkvi". In tretji so zatrdili: "Spolno vprašanje je vprašanje človeštva".

Za vsako tako trditve se lahko najde toliko primerov, da je naposled videti, kakor da bi bila dokazana. Pa vendar je tako označevanje zgodovine preveč površno. V vseh teh teorijah ni najti splošnega, za vse slučaje veljavna načela. Če je kje dvoje narodov v boju, ima vendar vsak zase v svojem okvirju notranje boje, in borbe posameznih delov prvega naroda so v bistvu povsem enaka borbam, ki se vrše v domačiji drugega. Neka nasprotja se opažajo povsod, nasprotja, ki so v svojem najglobljem značaju po vsem svetu enaka. To so nasprotja med gospodujočimi in podjarmljenimi, med vladajočimi in služničimi, nasprotja med

posameznimi razredi človeške družbe. Zgodilo se je včas, da je bil cel narod podložen drugemu, ki ga je zaslužil; zlasti v starih dobah, ko so bile selitve plemen še nekaj navadnega, se je večkrat zgodilo, da je zmagovalni rod potisnil premaganega v sužnost. Tedaj je med obema nastalo razredno razmerje, in bistveno je bilo razredno, ne pa narodno nasprotje. Zakaj zgodilo se je tudi, da je zmagovalno plemo sprejelo narodnost premaganega, ali si je prilastilo gospodstvo nad poraženim, kateremu je postalo po jeziku brat.

Važno pa je vprašanje, kaj je odločevalo v bojih, ki so od prvih začetkov človeške zgodovine vedno razsajali na zemlji, kjerkoli so prebivali ljudje. Tudi v tem se je včas izkušala čudna filozofija, oripisujoča zmagoovitost zdaj višji kulturi, zdaj prirojeni hrabrosti, zdaj zopet dragocenejši veri. Enostavna resnica pa je ta, da je vedno zmagovala in še dandanes zmaga višja sila.

Ta je pač lahko raznovrstna. Če se spopade dvoje golorokih ljudi, odločuje tista moč, ki jo prinaša borilec sam s seboj v svojih mišicah, v svojem tilniku, v svoji spretnosti in v svoji zvižanosti. Osebnosti prednosti pa se morajo takoj deloma umakniti. Čim imata nasprotnika bojna sredstva v rokah, Mali David je premagal velika Golijata, ker je bilo njegovo orožje uspešnejše od hrustave telesne moči.

Ali boj ni samo pretep na kravem polju. V vsakdanjem takozvanem mirnem življenju je veliko več bojov kakor na vojnah, in ravno oni, navidezno mirni boji so naznansko bolj vplivali na razvoj človeške družbe, kakor vse krvave bitke.

Tudi v teh bojih je odločevalo boljše sredstvo. Že v najstarejših bojah so bili na boljšem oni, ki so znali kamen izpremeniti v orožje; človek pa se je povzpela še višje, ko je upregel paro in živalstvo, nad surovo prirodno življenje. In razvoj delovnih sredstev označuje in spremlja razvoj človeške družbe. Ljudstvo, ki se je naučilo uporabljati bron, je bilo na boljšem kakor ono, ki se je posluževalo samo kamenitega orožja; železo pa se je povzpelo življenje, ko je upreglo par in pozneje elektriko v svojo službo.

Popolnost delovnega sredstva je močan razvojni činitelj. Odločilno pa je v socialnem oziru, kdo je lastnik delovnega sredstva. Zakaj on je tudi gospodar dela in izdelkov, torej lastnik vseh onih sredstev, s katerimi lahko gospoduje.

Stroji in tovarne, jame in polja, železnice in parobrodi, delovna sredstva v najširšem smislu, so dandanes kapitalistična last. Po vseh zakonih razvoja ni moglo priti drugače. Tako kakor je nujno moralo postati. Vzporedno z razvojem dela in njegovih načinov, so korakali vsi drugi razvojni elementi, duševni in gmotni; to je povzročilo, da ne bi bil mogoč nihče drugi kakor kapitalist v gotovih razmerah prevzeti modernih delavnih sredstev v svojo last; s tem pa jim je moralo nujno pripasti gospodstvo.

Kapitalist je neizogibna stopnja v razvoju človeške družbe. Ali samo stopnja je; kakor vsaka druga, se bo morala tudi kapitalistična organizacija družbe umakniti novi. Odločil pa bo njen neizogibni poraz tisti boj, ki izhaja od kar je mogoče govoriti o družbi sploh: Odločil bo razredni boj, ki še nikdar ni bil tako jasen, tako nezakrkan kakor v naših časih.

Interesi delavstva, ki se bojuje za svojo osvoboditev, so pravzaprav interesi človeštva. Boj proletarijata je zgodovinska naloga in njegov cilj ne more biti nobena utopija, nobena fantazija, ampak le to, kar izhaja nujno iz razvoja samega. Proletariat je na vse zadnje le orodje zgodovine, ki koraka po poti nujnosti. Socializem ne predpisuje delavstvu ciljev, temveč mu jih le razodeva, socializem ne modruje, kakšni smotri bi se dali izumiti, da bi bili čim bolj, temveč le označuje pota, po katerih se najbolje pride do ciljev, ki so neizogibni, ker jih določajo neizpremenljivi zakoni razvoja.

Socialistična misel je stroga, neizprosna misel, ki se poraja iz

trdnih dejstev. Zato ne more poginiti, ne izginiti, ampak se mora nujno krepčati, čim bolj se bistrijo razmere, čim bolj se ječi spoznavanje dejstev in pravih nasprotij v družbi. Nekdaj je bila to misel posameznikov, ki so razumeli razvoj, njegove pogoje in njegovo pot. Čimdalje bolj pa postaja to misel delavskih množic, ogromne večine človeštva, nekdanja tako slaba, da je morala trpeti vsako sužnost, danes že toliko okrepčana, da se lahko bojuje, in vsak dan pridobiva toliko moči, da mora priti dan, ko zmaga.

Iz naselbin.

Cleveland, O. — Vkljub temu, da je bilo slabo vreme se je Kristanov shod jako dobro obnesel. Obžalovati bi bilo le, da je bila litorana premala. Po številu prodanih vstopnic sodeč, je bilo navzočih kakih 600 ljudi. Lepo število jih je odšlo videvši, da ne morejo v dvorano.

Sodrug Kristan je izvrsten govornik. Kdor bi prišel s pričakovanjem, da bo delal govornika, kateri bode z različnimi učenimi frazami razkladal kako dolgočasno teorijo, bi se bil jako motil. Njegov govor je bil zanimiv in prepričevalen. Njegove besede, s katerimi je obsojal kapitalistični sistem in njegovih posledicami, so padale kakor težki udarci, kateri so odmevali v srcih poslušalcev. Občinstvo ga je pazljivo poslušalo in kazalo svojo zadovoljnost z burnim ploskanjem in prirejanjem. Upam, da bomo imeli priliko ga še enkrat slišati predno se poda nazaj v domovino.

Mestni centralni odbor je na zadnji redni seji dne 16. septembra sprejel resolucijo v kateri se zahteva, da naj socialistična stranka v državi Ohio izvoli poseben odbor, katerega naloga bi bila izdelati postavo, katera bi omejila delavni čas na osem ur na dan in drugo, katero bi določila minimalno plačo tri dolarje na dan.

Sklep naše organizacije bode gotovo potrjen od vseh drugih v državi Ohio in tako bomo v teku nekaj mesecev začeli z velikim bojem, kateri bode imel za socialiste velikanski pomen. Vprašanje takrat ne bo namreč, kdo je republikanec in kdo demokrat, kdo je progresiven in kdo je konservativ; vprašanje bode: kdo je za osemurno delo in kdo je nasproti; kdo je za minimalno plačo tri dolarje na dan in kdo ne; kdo je za delavce in kdo je za kapitaliste. Kapitalisti bodo gotovo napeli vse moči in sile, da preprečijo tak zakon, toda, ako se jim tudi posreči to bomo mi socialisti nekaj dosegli in to je, da bomo odtrgali krinko z obraza raznim Wilsonom in Rooseveltom. O tej stvari poročam enkrat pozneje, ko zvem izid glasovanja socialističnih organizacij po državi Ohio.

M. Petrovič.

Youngstown, O. — V soboto večer, dne 14. t. m. smo imeli v tukajšnji naselbini javni ljudski shod, na katerem je govoril sodr. E. Kristan iz Ljubljane. Shod je bil jako dobro obiskan. Ljudstva je bilo polno obojega spola, kateri so zastopali vse Jugoslovane. Tako pri vstopu sodruga E. Kristana, je ljudstvo z navdušenimi kliči in radostjo pozdravilo apostola na socializma. Za tem je zapel pevski zbor soc. skupine, štev. 18.

E. Youngstown Marseljevo. Predgovor je držal sodr. Sušnjak, spremljevalec sodr. Kristana. Za tem je govoril sodr. Kristan v hrvaščini zbrani množici. Da je govoril v hrvaščini, mu je dalo povod, ker je bilo več družega jugoslovanskega naroda zastopane, kakor Slovencev. Slovenci so bili percentualno jako dobro zastopani. Množica je pazno poslušala govornika. Na obrazih se ji je pokazala zadovoljnost in navdušenje za revolucionarni boj, Govornik je vzdrnil marsikatero zakrknjeno in zaspano sotrpino. Po shodu so se čule besede: — Take fajmoštre bi mi mogli imeti. Celo svoje življenje nisem čul od nobenega pridigarja toliko resničnega in dobrega za nas delavce, kakor danes.

Težko smo se ločili od njega po končanem shodu. Vsak je želel, da bi ostal med nami. Edino nas je potolažilo to, ker vemo, da potrebuje Jugoslovanski narod po

Združenih državah istega poduka kakor mi.

Želimo ti obilo vseh! Živeli! Sodrug Kristan, žive! Svoboda! Ž njim jugoslovanski proletarijat v Združenih državah!

S soc. pozdravom.

John Petrich.

N. S. Pittsburg, Pa. — Kakor ste že poročali se je vršil Kristanov shod na Buttler St. za Slovence. Poročano je bilo tudi glede udeležbe in drugo. Poročano pa ni bilo o zadevi slovenske dvorane, katero smo hoteli zarentati za omenjeni shod.

Ko sta prvi večer dva naša sodruga prišla vprašat za dvorano se odbor ni mogel odločiti, če da ni popolen. Drugi večer sta zopet prišla in tudi odbor je bil popolen. Na vprašanje, če oddajo svojo dvorano v najem za Kristanov shod, so se eden za drugim izgovarjali: "Jaz nimam ničesar proti, ampak —". Naposlled je eden izmed njih imel toliko poguma ter rekel, da oni sicer nimajo ničesar proti, toda zgubili bi prijateljstvo republikancev, s katerimi žive v prijateljstvu, ako bi zvedeli, da so socialistom oddali dvorano.

V svoji strankarski mržnji so ti "dični" jugoslovanski rodoljubje prezrli vso narodnost, na katero se ob vsaki priliki sklicujejo in na katero često s ponosom kažejo.

Tako smo bili odbiti pri naših "rojakah" ter bili vsled tega prisiljeni iskati dvorano drugod. Oni so sicer mislili, da nam bodo preprečili shod, a nečastna nakana se ni uresničila in poleg tega so sami sebe pokazali v pravi luči.

Toliko se mi zdi potrebno povedati, da se bomo v bodoče po bližje spoznali. — B. Ž.

Conemaugh, Pa. — V listu "Glas Svobode", štev. 34 — 23. avg. smo čitali naznanilo, da potrebuje Valley Smokeless Coal Co., Johnstown, Pa. 150 premo-garjev. Obljube se dobro delo: premog visok 4—5—6 čevljev in sicer čist. Dela se vsaki dan itd. Vse je tako ugodno, da bi človek kar "eroplan" vzel ter se popeljal tja.

Ta oglas je podla predrznost dotičnika, ki hoče s tem oglašom zapeljati slovenske delavce v kapitalistično past.

Omenjena kompanija je pravi vzor ameriškega izkoriščevanja. Kdor pozna tamkajšnje razmere, ta mora vedeti, da je v Johnstown-u veliko delavcev brez dela, kljub temu pa hoče omenjena družba še od drugod dobiti delavcev. Da pa ti brezposelni delavci ne gredo delat, obstoji vzrok v tem, ker kompanija hoče, da bi delavci delali po 10—14 ur na dan za borih \$1.35—1.75. Ti lopovi hočejo privabiti sem brezposelne delavce iz drugih krajev ter tako že itak slab delavski položaj še znatno poslabšati in delavce prisiliti, da sprejmejo te naravnost škandalozne pogoje.

Naravnost ostudna laž je, da je premog čist, kajti med premogom je dosti "clay-a" (neke vrste kamen), katerega je zelo težko prebiti; poleg tega se pa t. delo šteje za mrtvo delo (dead work).

Velike kare tehtajo kakor na jim poljubi ter plačujejo po 5—55 c. Dela se po 3—5 dni v tednu, nekatere tedne pa celo leto. Premogariji pri tej družbi se ne organizirani. Kompanija ima dovolj stavkokazov na razpolago in vsled tega je težko misliti na izboljšanje teh razmer potom štrajka.

Toliko v pojasnilo onim, ki sbrali v začetku omenjeni oglaš. Tudi jaz lahko poročam, da je v Johnstownu lahko dele dobiti dobita ga kjer hočete. Cambria Steel Co. potrebuje 2000—3000 delavcev po \$1.35 za 10 ur dnevnega dela. Ponekod plačuje \$1.6 za enajst ur na dan.

To pa še ni vse. Treba je, da delavci vedo, da stane tu hran in stanovanje mesečno \$20—\$25. Kdor si upa z omenjeno plačo dobro izhajati, naj le pride sem jaz mu pa garantiram delo. Kdo rad dela — zastoj, naj kar sem pride! —

Fr. Pavlovčič.

Glasilo hrvatskih socialistov "Radnička Straža", 1830 South Centre Ave., srbskih sodrugov "Narodni Glas", 2316 Clybourn Ave., Chicago. Prvi stane \$2.00 drugi pa \$1.00 za celo leto.

Delavska predsedniška kandidata

sta

Eugene V. Debs

za predsednika

Emil Seidel

za podpredsednika

SOCIALNA DEMOKRACIJA — STERNITEV DELAVSKEGA GIBANJA IN SOCIALIZMA.

Karl Kautsky.

Česte se hoteli socialistično in delav. gibanje med sabo spraviti in spejiti v enotno gibanje, potem se je moral dvigniti socializem nad naziranje utopizma. To svetovno zgodovinsko delo sta izšla Marx in Engels, ki sta položila leta 1847 v svojem "Komunističnem manifestu" znanstvene temelje novemu modernemu socializmu, ali kakor pravimo danes, socialni demokraciji. S tem sta podelila socializmu hrbtnico, napravila sta ga, ki je bil do tlej lepa sanja nekaterih dobro mislečih sanjačev, za resen bojni predmet, pokazala sta ga za naravno nujno posledico gospodarskega razvoja. Bojujočemu se proletariatu pa sta podala jasno zavest njegovega zgodovinskega naloge in sta ga usposobila, da hiti kar najhitreje in s kar najmanjšimi žrtvami svojem velikemu cilju naproti. Socialisti zdaj nimajo več naloge, da izumijo novo družbo, ampak malogo imajo, da odkrijejo njene elemente v obstoječi družbi. Nimajo naloge, da od zgoraj prinese proletariatu odrešenje iz njegove bede, temveč podpirati njeno razredni boj s poglavljenjem njegovega vpogleda in s pospeševanjem njegovih gospodarskih in političnih organizacij, da hitreje in z manjšimi bolečinami dozoreva tistemu času nasproti, ko se bo mogel sam odrešiti. Datí razrednemu boju proletariatu čem smotnejšo in primernejšo obliko, to je naloga socialne demokracije.

Nadaljna razlaga miselnega sporeda Marxovega in Engelsovega nauka ni potrebna, ker temelji na njem vsa ta knjiga in ni nič drugega kakor njena razlaga in razpredenje.

S tem naukom dobi razredni boj proletariata nov značaj. Dokler ta boj ni imel socialistične produkcije za smotreni cilj, dokler teženja bojujočega se proletariata niso segala čez okvir obstoječih produkcijskih razmer, se giblje razredni boj navidezno vedno v krogu, ne da bi se premaknil z mesta, borba proletariata po zadovoljujoči eksistenci se zdi Sisifovo delo. Kajti razredni boj in njegova uspehi ne odpravijo ničel potiskajočih tendenc kapitalističnega proizvodnje, ampak jih v najboljšem slučaju samo nekoliko potisnejo nazaj. Neprenehoma se vrši proletariziranje srednjih plasti družbe, neprenehoma padajo posamezni člani in plasti delovnih razredov v spinski proletarijat, neprenehoma ogroža kapitalistična gonja dobičlu vse pridobitve boljše in boljše plasti delavstva. Vsako krajšanje delovnega časa, priporočeno bodisi z gospodarskim, bodisi s političnim bojem, daje povod za uvedbo delo prihranjenih strojev, za hujše priganjanje delavcev; na vsako izboljšanje proletarske organizacije odgovorijo z izboljšanjem kapitalistične organizacije itd. In pri tem raste vztrajnost, krize so vedno obsejnejše in globlje, negotovost eksistence je vedno večja in mučnejša. Povzdiga delavskega razreda, ki je posledica razrednega boja, je manj gospodarska kakor moralna. V teku razrednega boja njegova pridobitev se gospodarske razmere proletariata v celoti malo in počasi izboljšajo — če spleh izboljšajo. Toda spoštovanje proletarev, do samega se raste in tudi spoštovanje, ki ga izkazujejo drugi razredi družbe; začenjajo se čutiti enavredne višje stoječim razredom primerljati začenjajo njih uspehe; staviti začenjajo več zahteve nase, na svoje stanovanje in obleko, na svoje znanje, na svoj otrok itd., zahtevajo, da deležni vseh pridobitev kulture in vedno občutnejši so proti

vsakemu zapostavljenju in zatiranju.

Ta moralna povzdiga proletariata je enakega pomena s prebujenjem in neprestanim naraščanjem proletarske "poželjivosti", ki raste mnogo hitreje kakor morejo rasti z današnjim izkoriščevalnim sistemom skladna izboljšanja, njegovega gospodarskega položaja. Vsa izboljšanja, od katerih marsikateri upajo, drugi pa se zopet boje, da bodo napravila delavce zadovoljne, nujno morajo ostajati za tistimi delavskimi zahtevami, ki so naravna nujna posledica njih moralne povzdige. Posledica razrednega boja mora biti tedaj le neprestano naraščanje nezadovoljnosti proletariata s svojo usodo. Ta nezadovoljnost se seveda najmočnejše pojavlja tam, kjer zaostaja gospodarska povzdiga proletariata najdalje za njegovo moralno povzdigo, katere naraščanje pa se trajno nikjer ne more zabraniti. Tako se nam slednjič pokaže razredni boj za nesmatren in neploden, če ne teži preko obstoječih produkcijskih razmer. Čim višje dviga proletarijat, tem bolj se ta vidi oddaljen od cilja svojega teženja, od zadovoljnega, svojim nazorom o človeškem dostojanstvu primernega življenja.

Sele socialistična produkcija more napraviti konec nerazmernosti med zahtevami delavcev in sredstvi, ki jih imajo zadovoljiti, z odpravo izkoriščanja in razrednih razločkov; socialistična produkcija odpravi s tem tisti možni povod za nezadovoljnost delavca s svojo usodo, ki ga rodi danes zgled razkošja izkoriščevalcev. Če se ta povod odpravi, potem se delavci sami od sebe omeje na tisto mero, ki je skladna s pričujočimi sredstvi za zadovoljevanje njihovih potrebščin. Kako zelo socialistična produkcija sama pomnožuje ta sredstva, smo že videli.

Glodajoča nezadovoljnost, "poželjivost", je nepoznana v komunističnih družbah. Pač pa vzraste z naravno nujnostjo iz razrednega nasprotstva in izkoriščanja tam, kjer se čutijo izkoriščanci izkoriščevalcem moralno enakovredni ali celo več vredni. Če je prišel izkoriščen razred enkrat tako daleč, potem se njega "poželjivost" ne uteši preje, dokler ni napravil konec svojemu izkoriščanju.

Dokler je torej razredni boj proletariata v nasprotju s socializmom, dokler ni nameraval nič drugega, kakor s koncesijami priboriti proletariatu zadovoljivo stališče v okviru sedanje družbe, tako dolgo je bilo nemogoče, da bi dosegel svoj cilj. Podoben je bil vijaku brez konca. Vse drugače pa je, odkar se je strnilo socialistično gibanje z delavskim: sedaj ima delavsko gibanje cilj, katerega se vidno bliža, sedaj dobivajo vse strani boja večji pomen, tudi tiste, ki nimajo neposredno praktičnih posledic, če le pospešujejo samozavest in ugled proletariata, njegovo zadržano skupnost in disciplino. Sedaj se tudi marsikatera navidezno izgubljena bitka izpremeni v zmago, sedaj pomeni tudi vsaka izgubljena stavka, vsak odklonjen zakonski načrt, ki bi imel služiti interesom proletariata, kakor naprej do cilja, do osvojitve človeka vrednega življenja. Od sedaj naprej se kaže, da se vse gospodarske in politične odredbe, ki se ukrenejo z ozirom na proletarijat nagnejo v njega korist, pa naj imajo njemu sovražno ali prijazna teženja, samo da prispevajo k njegovi prebujanju in moralni povzdigi. Odslej ni bojujoči proletarijat nič več podoben armadi, ki ne pride naprej in le trudoma z največjimi izgubami ohrani dobljene postojanke; polagoma se najzaslepljenemu očes ujasni, da je bojujoči se proletarijat nepremagljiv osvojevalec, ki mu nič ne more ustaviti zmagovalnega pohoda.

Razredna justica.

Dva zaupnika organizacije lesnih delavcev v Hamburgu sta v inseratu svarila pred stavkokazi. Ko sta bila tožena zaradi žaljenja časti in nasilstva, sta bila obsojena na 10, oziroma 14 dni zapora. Pomagalo jima ni nič, čeprav sta opravičevala svoje dejanje s tem, da sta hotela opozoriti svoje tovariše, da jih puste pri miru, ker utegnejo drugače priti v nepriliko s sodnijo.

Kristan v Milwaukee.

Kakor napovedano, se je vršil Kristanov shod v petek večer (20. sept.) Slovenski in drugi jugoslov. delavci so ob tej priliki pokazali, da vedo ceniti vrednost Kristanovega shoda v polni meri, kajti udeležba tega shoda je bila nepričakovano velika. Prodalo se je za okrog \$20 brošur in kolekcije je znašala okrog \$40. A ne samo gmošen uspeh, tudi moralni uspeh tega slov. shoda je bil vsakemu ozirom popoln.

V nedeljo dopoldne je sodr. Kristan govoril hrvaško. Tudi ta shod znači velik korak naprej v gibanju tukajšnjega jugoslovanskega proletariata.

V ponedeljek popoldne se je sodr. Kristan odpeljal v Kansas v spremstvu sodr. Frank Podboja.

MESTO, KI IMA SVOJ PREMGOVNIK.

Mesto Grand Junction, Colo., je edino mesto v Ameriki, ki ima svoj premogovnik in ima socialistično mestno upravo. Prebivalci tega mesta dobivajo premog za \$1.50 tona.

Na vprašanje kako more mesto prodavati premog tako poceni, je mayor Fodd dejal: pri privatnih družbah dobi rudar samo 54 centov za kopanje; mi pa lahko zvišamo plačo na unijsko višino in kljub temu prodajamo premog za polovico ceneje.

Leta in leta se je moralo mesto bojevati, da je dobilo od vlade dovoljenje za premogovnik.

Mesto lastuje tudi zalogo lesa za kurjavo, kjer dobivajo delo brezposelni delavci.

Gonja zoper socialističnega častnika v Italiji.

Ko je še Ferri urejeval "Avanti", centralno glasilo italijanske socialne demokracije, je pisal vanj vojaškotehniški sodelavec, znan pod psevdonimom Silva Viviani. Dasi se je policija na vsi izid trudila, da bi zvedela za pisatelja — ki je bil nedvomno višji častnik — resnično ime, se ji to ni posrečilo. Za Vivianijev rokopis je "Avanti"jem stavcem ponujala 100 lir, seveda brezuspešno. Te dni je pisatelj, vpokojeni topničarski polkovnik Marini, uradno vstopil v socialistično stranko in se organiziral v partijski skupini. Ker je hkrati začel spet sodelavati pri "Avanti"ju, je nacionalistični "Giornale d'Italia" ves iz sebe in poziva vojnega ministra, da polkovniku odtegne pokojnino. Značilno je, da imajo vsi Martinevi spisi statističen značaj in da se naslanjajo na oficijalne dokumente; če uči "ku"jejo antimilitaristično, je torej krivda — militarizma. Martini je bil delj časa učitelj na vojni šoli v Modeni. Radovedni smo, če mu bo meščanska hujskarija odjedla penzijo.

Strah pred sindikalizmom.

Vlada je pozvala francoske učitelje, da razpuste svoja sindikalistična društva. Francoski sindikalistični učitelji so na to izjavili, da se bodo razpustu energično uprli. Naučno ministrstvo širi sedaj potom časopisja vesti, da je določeno storiti skrajne korake proti sindikalističnemu gibanju v učiteljskih vrstah. Če se sindikalistična učiteljska društva do 10. septembra ne razpuste, bodo najprej postavili učitelje pred sodišča, ki jih bodo obsodila na stroge kazni. Če pa se učitelji še ne uklonijo, namerava jih vlada povabiti pred disciplinarni svet, ki ima v rokah orožje, da hipoma zastavi pot vsem njihovim težnjam. Ampak francoska vlada se ne namerava lotiti le sindikalističnih učiteljev, ampak svojo roko polaga na delavsko sindikalistično gibanje sploh. Pred kratkem je bil v Dreuxu drugi kongres stavbne sindikatske žbornice, ki se je pridružila splošni delavski zvezi. Na shodu ni prišlo do nobenega konflikta. Zvečer pa je imel pogosto imenovani zaupnik zveze železničarjev Vidamant govor, v katerem je napadel policijo in oficirje. Po shodu pa so aretirali Vidamanta in Sordo, tajnika zveze pariških obratov za živila, češ, da sta hujskala proti armadi in jo žalila. Baje sta po Hervejem zgledu imenovala za

stavo cunjo in močno razžalila sodnike. Oba dva sindikalista so po zaslišanju zopet izpustili.

Dobiček od brzojava.

Države imajo od svojih brzojavnih naprav lepe dobičke. Izračunali so, da ima Anglija 80 milijonov frankov na leto dobička pri brzojavnih napravah; Rusija 73 in tri četrtine milijonov frankov, Nemčija 48 milijonov, Francoska 44 in eno četrtino milijonov. Kitajska 25 milijonov, angleška Indija 21 in pol milijonov, Japonska 19 in pol milijonov, Avstralija 17 in pol milijonov, Avstrija 16 in pol milijonov, Nova Zelandija 11 milijonov, Španija 10 in pol milijonov. Manj kakor 10 milijonov prinaša brzojav v naslednjih deželah: Egipt, Alžir, Belgija, Bosna in Hercegovina, Bulgarija, Čile, Danska, Grško, Nizozemska, nizozemska Indija, Rumunija, Švica, Turčija, Ogrska. V Združenih ameriških državah so vse brzojavne proge last privatnih družb.

Spomenik delavcev.

V Tolpuddlu na Angleškem so postavili šestim kmetijskim delavcem spomenik. Ti delavci so poskušali leta 1835. ustanoviti organizacijo in so morali zaradi tega sedem let v pregnanstvo. Spomenik so jim postavile strokovne organizacije.

Delavci kot tovarniški nadzorniki v Švediji. Preden je šel švedski državni zbor na počitnice, je sklenil še važen zakon o tovarniškem nadzorstvu. Na novo bo nastavljenih 18 podnadzornikov delavcev. Ti bodo predvsem nadzorovali manjše tovarne in obrate, kjer dela manj kakor deset delavcev. Približno 5000 obratov bodo morali nadzorovati. Vsak mesec enkrat bodo morali poslati poročila tovarniškemu nadzorstvu. Od podnadzornikov zahteva temeljito praktično izobrazbo in tudi nekoliko teoretičnega znanja. Začetna plača znaša letno 2200 K., ki se bo stopnjevala do 3100 K. vsakih pet let za 300 kron.

Stranka

ZA JOHNSTOWN, PA., IN OKOLICA.

Slovenski socialistični klub, št. 65. J. S. Z. priredi prvi piknik 29. septembra na slovenskem vrtnu v Morellville.

Ob tej priliki se bode točilo sveže pivo, na razpolago bodo izborne smodke ter raznovrstna gorka in mrzla jedila.

Za vse to bo točno skrbel odbor kluba.

Vsako dobrodošel!

"NATURALIZACIJSKI ZAKON" se imenuje knjižica, ki je namenjena za tiste rojake, ki želijo postati državljani Zed. držav.

Zakoni za naseljence so čedalje bolj strogi, treba je, da si vsak nabavi tozadevno knjižico, v kateri se razlaga, kako se postane ameriški državljan.

Knjižica stane 16 ct. s poštnino in se jo naroči pri sodr. Fr. Petriču, 111 N. Market St. (S. Slavic Sec.), Chicago, Ill.

STE ŽE SLIŠALI KAJ O ZADRUŽNI TRGOVINI ALI KONSUMIH.

Podjetja vseh vrst vstanovlje na podlagi združnosti, so podjetja bodočnosti; samo leta imajo zasigurno svojo bodočnost poleg drugih koristnih družabnih naprav, ki služijo v občo korist človeštvu.

Kdor se želi poučiti natančneje o združnih podjetjih, — kar je treba znati vsakemu, ki se šteje naobraženim naj nemudoma naroči knjigo

"ZADRUŽNA PRODAJALNA ALI KONSUM", ki jo je založila slov. sekcija J. S. Z.

CENA KNJIŽICE JE 15c ENA S POŠTNINO in se jo naroča pri upravnistvu Proletarca, 2146 Blue Island Ave., Chicago, Ill. Trgovci knjig dobe popust.

Razširite svoje znanje! Poučite se o socializmu! Razvedrite si duha! — "Proletarec" ima v svoji književni zalogi sledeče knjige in brošure. Pošljite naročilo še danes:

LEPOSLOVNE KNJIGE, POVESTI:

Etbin Kristan: "Samovolj", mehka vezba.....	.80
"Ped Spevnedem pečatom", I. zvezek.....	1.05
II. zvezek.....	.80
Upton Sinclair (poslov. Jos. Zaverdnik in Iv. Kaker): "Džungel", Pe-vest iz čičaških klavnic.....	\$1.00
Etbin Kristan: "Francka in drugo".....	.25
Pavel Mihalec: "Is nižin življenja".....	.50
"Tajnostne španske inkvizicije". (Dosedaj izšli samo štirje snopiči). — Snopič po	.5

BROŠURE ZA SOCIALISTIČNO PROPAGANDO.

Vladimir Knaflič: "Socializem".....	1.50
Enrica Ferri: Socializem in moderna veda.....	.60
"Država prihodnosti".....	.20
"Proletariat".....	.10
Etbin Kristan: "Nevarni socializem".....	.15
"Strahovi". (Priporočljivo).....	.15
"Komunistični manifest".....	.20
"Zakaj smo socialisti".....	.10
"Kdo uničuje proizvodnjo v malem".....	.15
"Socializem".....	.10
"Kapitalistični razred".....	.15
"Socialna demokracija in kmetstvo ljudstvo".....	.5
"Vojna in socialna demokracija".....	.15
"Občinski socializem".....	.35
"Moderni socializem".....	.10
"Naša bogatstva".....	.5
Pe C. Cline-ju Iv. Molek: "Socialistični katekizem".....	.10

KNJIGE IN BROŠURE ZA PROTIKLERIKALNO PROPAGANDO:

Prof. Wahnund (poslov. A. Kristan): "Katoliško svetovno naziranje in svobodna znanost".....	.35
"Krst sv. Vladimirja". (V verzih. Priporočljivo).....	.25
"V dobi klerikalizma". (Priporočljivo).....	.20

DRUGE KNJIGE IN BROŠURE:

"O konsumnih družtvih".....	.10
"Narodno vprašanje in Slovenci".....	.15
"Moderni politični razvoj. — Moderni gospodarski razvoj. — Cilji socializma.".....	.10
"Štiri črtice". (Poljudne zbirke "Več luči!" 5. snopič.) 1. Nekaj iz življenja fajmostra Kozamernika. 2. Kako dolg rep je imel pes svetopisemskega Tohije. 3. V nebesih. 4. Konec sveta in sedež za "nebeško kraljestvo".....	.15
"Kako je lep vojaški stan". (Poljudne zbirke "Več luči!" 6. snopič.).....	.30

Vse te knjige in brošure pošljemo poštne prosto.

Kakor mati.

Ni samo šala, ako reče kdo, spominjajoč se srečnih dni svoje mladosti: "Želel bi si ono hrano, kakor jo je znala moja mati pripraviti". Dobra domača kuhinja je bila radost, vsaka hrana je bila dobro skuhana in v takih raznovrstnostih, da je najbolj dopadala in bila najbolj zdrava. V teh dnevih nujnosti, si spridimo želodec ker jemo slabo hrano, kateri ne prezvečimo dovolj. To pa nam provzroča mnogo bolezni in mi bi morali znati za sredstvo, katero nas takoj ozdravi. Tako zdravilo je dobro znano Trinerjevo zdravilno grenko vino, ker spodbuja prebavne žleze k energičnemu delovanju in vsled tega provzroča zdravo slast. Ojača drobovne mišice ter prepreči zabasnost. Rabi naj se v boleznih želodca in čreves.

V lekarnah — Jos. Triner, 1333 — 1339 S. Ashland Ave. Caihago, Ill.

MILWAUKEE, WIS. IN OKOLICA.

Vsem svojim prijateljem in znancem naznanjam, da sem se preselil iz 1730 St. Paul Ave. na 118 Muskega Ave. v velik in lepo urejen saloon, kjer se vedno dobi sveže pivo, izborno žganje, staro in pristno vino ter unijske smodke.

Vsi moji znanci z mesta, kakor tudi iz Racine, Kenoshe in drugih bližnjih mest, naj vzamejo "transfer" na Clybourn Ave. do 13th St. in naj vprašajo za svojega starega prijatelja

FRANK HRŽIČA.

M. JOVANOVIČ

84 — 6th Str. Milwaukee, Wis.

PRODAJA ŠIFKARTE.

Pošilja denar po pošti in brzojavno. Izdajala: Obveznice — Pooblastila — Prepovedi, potrjene po notarju in ces. in kr. konzulatu.

EDINA HRVAŠKO — SLOVENSKO — SRBSKA AGENCIJA.

Vse oči obrnjene na Milwaukee.

Ako se zanimате za napredek človeštva pazite na Milwaukee, kjer socialisti kontrolirajo mesto in county in vršijo veliko delo. To pa najlažje storite, ako se naročite na "Milwaukee Leader", nov. soc. dnevnik. Leader je izvrsten in metropolitni časopis, ki prinaša vse novice, največ pozornosti pa posveča delavskim interesom.

Naročnina za celo leto znaša \$3.00, 25c na mesec. — Naslov: The Milwaukee Leader, Milwaukee, Wis.

Dolžnost vsakega socialista je, podpirati svoje časopise. Agitirajte za "Proletarca". Pridobite mu nove naročnike.

Kdor hoče dela

naj se nemudoma naroči na najnovejšo knjigo:

"Veliki Slovensko-Angleški Tolmač"

da se bo lahko in hitro brez učitelja priučil angleščine. Knjiga obsega poleg slov. angl. slovnice, slov. angl. razgovore za vsakdanjo potrebo, navodilo za angl. pisanje, spisovanje angleških pism in kako se postane ameriški državljan. Vrbutega ima knjiga doslej največji slov. angl. in angl. slov. slovar. Knjiga, trdo in okusno v platnu vezana (nad 330 strank) stane \$2—in se dobi pri:

V. J. KUBELKA, 538 W. 145 St., New York, N. Y.

Edno in največje založništvo slov. angl. in raznih slovenskih knjig. Pišite po cenik.

Sedež: Frontenac, Kans.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: MARTIN OBERŽAN, Box 72, Mineral, Kans.
Podpreda: FRANK AUGUSTIN, Box 360, W. Mineral, Kans.
Tajnik: JOHN ČERNE, Box 4, Breezy Hill, Mulberry, Kans.
Blagajnik: FRANK STARČIČ, Box 245, Mulberry, Kans.
Zapisnikar: LOUIS BREZNIČ, L. Box 38, Frontenac, Kans.

NADZORNIKI:

PONGRAC JURŠE, Box 357, W. Mineral, Kans.
ANTON KOTZMAN, Frontenac, Kans.
MARTIN KOČMAN, Box 482, Frontenac, Kans.

POROTNI ODBOR:

JOSIP SVATO, Woodward, Iowa.
JAKOB MLAKAR, Box 320, W. Mineral, Kans.
JOHN ERŽEN, Jenny Lind, Ark., Box 47.

Sprejemna pristojbina od 16. do 40. leta znaša samo eden dolar. Vsi dopisi se naj blagovoljno pošiljati, gl. tajniku. Vse denarne pošiljke pa gl. blagajniku.

POROČILA IZ DELAVSKE INTERNACIONALE.

Angleška: Londonsko meščansko časopisje se silno vznemirja valed preteče stavke pekov. Med peki vlada splošna nezadovoljnost, ker so razmere v njihovi obrti skrajno slabe in nazadnjaške. Voditelji pekarske organizacije svare pred stavko, ker organizacija ni še dovolj močna, da bi prenesla dolgotrajno stavko. — 150 strokovnih kartelov je sklenilo bojkot zoper mesto Blackpool, ker je mestna uprava kaznovala neuteemeljeno večje število občinskih delavcev. Rudarska zveza je vzelo temu sklicala svoje glavno zborovanje v to mesto, kar je zbudilo pri ostalih organizacijah velike ogorčenje. — Zveza trgovskih strokovnikov ima lasten bančni oddelček, ki centralizira ves denar zveze in tudi njenih sekcij. Banka posluje izobno. Sekcij je 600 in ravno toliko agentov, potem katerih posluje bančni oddelček z največjimi bankami. — Organizacija strojnih delavcev in kotlarjev, ki sta izmed najstarejših in največjih strokovnih organizacij na Angleškem, se bosta v kratkem strnili v eno organizacijo. Nova organizacija bo imela skoraj 500.000 članov.

Avstralija: Strokovne organizacije v Novem Južnem Walesu so predlagale vladi, naj ustanovi državne pekarije kot sredstvo zoper vedno naraščajočo ceno kruha. Ista država je imela v pretečenem letu od svojega rudnika 24 procentov čistega dobička. Država Zápádná Avstralija ima v lastni oskrbi hotel, žago, več kameolomov, rudnikov in drugih obratov.

Belgija: Belgijski delavci so ustanovili 1. 1907 zavarovalno društvo "Ljudska oskrba" na združni podlagi. Pri zavarovalnici je bilo uvedeno zavarovanje za življenje in zoper ogenj. 1. julija 1912 je bilo v oddelku za življensko zavarovanje 112.637 članov. Mesečni prejemki so znašali povprečno 100.000 frankov, zavarovalna svota je znašala nad 21 milijonov. V zavarovalnici zoper ogenj je bilo 11.819 polie.

Finska: Pretčeno leto je bilo na Finskem 51 stavk, 1. 1910 pa 54. Pri stavkah je bilo udeleženo 277 (prejšnje leto 183) podjetnikov in 2084 (3095) delavcev. Od teh je bilo 1292 (1846) organiziranih. V 17 (14) slučajih je prišlo do sprave za 3859 (1979) delavcev, v 25 (31) slučajih je doseglo 1370 (2106) delavcev popoln uspeh, v 9 (9) slučajih pa 593 (276) delavcev nobenega uspeha. — Pri sedmih mestnih posredovalnicah je 1. 1911 iskalo dela 15.233 (1. 1910 pa 16.032) delavcev, izpraznjenih mest je bilo 6798 (7059). Od teh je bilo oddanih 5832 (5744) mest. Za vsakih sto praznih mest se je oglasilo 1. 1908 181 oseb, išočih delo, v naslednjih letih pa 218. 199, 194.

Japonska: Na Japonskem silno narašča žensko delo, zlasti v tekstilni industriji in v industriji za svilo. 66 procentov vseh v industriji zaposlenih oseb je ženskih delavk. Delovni čas za žene je do ločen na 12 ur, a ker ni prestroge kontrole, se ta čas dostikrat prekorači. Ob koncu 1. 1908 je bilo zaposlenih s tkanjem sirove svile, s predelavanjem bomboža, s prejo itd. 373.284 oseb, od teh je bilo 40.787 moških delavcev nad 14 letom, 2475 dečkov pod 14. le-

tom in pa 296.424 delavk čez 14 let in 33.596 delavk pod 14 letom. Medza odraslih delavcev je znašala 30 do 51 senov (1 sen je približno dva in pol vinarja), dečki dobivajo 12 do 20 senov, odrasle delavke 20 do 28 senov, dekleta 10 do 18 senov. Ob teh nesramnih izkoriščevalnih plačah ni prav nič čudnega, če se je zvišal izvoz Japonske od 1. 1891 do 1910 od 70 na 450 milijonov dolarjev in da ameriški tovarnarji silijo na Japonsko, kjer dobivajo cene delovne moči. Pri mnogih izdelkih je valed izkoriščanja delavcev dobiček tako velik, da uvažajo tovarnarji sirovine iz Amerike na Japonsko, tukaj plačajo uvozno carino, in ko jih na Japonskem predelajo, jih z novo carino obložijo in zopet pošljejo v Ameriko. In v Ameriki jih še vedno ceneje prodajajo, kakor pa če bi sirovine predelali doma najmodernejši stroji in z najboljšimi delavci.

Kanada: 9. septembra se bo pričel v Kanadi strokovni kongres, ki ga poseja velika večina kanadskih strokovnih organizacij, vse t. zv. mednarodne zveze "American Federation of Labor". Glavne razprave na tem kongresu bodo: kanadska zakonodaja, v kolikor se tiče delavstva, osemurni delovnik, zakoni o zavarovanju zoper nezgode v poedinih provincah in razlaganje teh zakonov prisodiščih, dopolnili predlogi k zakonu o obrtnih sporih, stališče strokovnih organizacij nasproti nameravanemu zakonu o starostnih rentah, preosnova volilnega zakona.

Kitajska: Največji rudniki za premog na Kitajskem v Kajpinu in Lanhovu, ki obsegajo 220.000 kvadratnih milj ozemlja so prešli v času bokserske vstaje iz državne posesti v last angleškega konzorcijskega; konzorcij je zvišal prejšnjo letno produkcijo premoga 80.000 ton na 2 milijona ton. Čisti dobiček je znašal na leto 6 milijonov mark. Kakšne so delavske razmere, o tem previdno molči poročilo ameriškega konzula.

Kruppove dobrotelne ustanove plačujejo delavci. Buržvanski listi so se komaj oddehnili od o motične radosti čez "blagosloveno" milijonsko ustanovo Kruppove tvrdke, a že čutijo delavec zle posledice "dobrotelne" ustanove, ki so jo meščanski listi po barumsko razglasili. Že dan po slavnosti so delavcem prikrajšali v posameznih obratih akordno mezdno. Pri prvem izplačilu po slavnosti, so zapazili delavci v izdelovalnici kotlov, katerih je približno 1000, da je njihova mezda za 3 marke manjša, kakor so jo pričakovali. Poizvedbe so dognale, da bodo mogli delavci utrpiti trajno odtegotvanje akordne mezde, kar bo znašalo na leto 78.000 mark v prid tvrdke, to je mnogo več, kakor pa je tvrdka o priliki jubileja "podarila" delavcem. Nekaterim delavcem so odtegnili čezurno delo, kar bi bilo samo na sebi seveda dobro, če bi jim obenem povišali navadno mezdo; torej tudi ti bodo grenko občutili jubilejno leto. Delavci, ki delajo v livarni, so dobili za 12 šihitov ono mezdo, ki jim gre za enjast šihitov. In velikodušno so še povedali tem delavcem, da so dobili plačan tudi šihit, ko niso delali o priliki cesarjevega obiska. Tem delavcem so odtegnili 3 do 10 mark. Krupnovi hočejo menda delavcem toliko odtegniti, da bo-

do plačali delavci ves jubilejni rumel. Zaradi tega nečuvenga izkoriščanja so protestirali delavci na shodu, ki ga je sklicala kovinarska zveza. Na shodu so sprejeli delavci ostro resolucijo, v kateri pravijo, da med delavstvom in Kruppovim ne vlada prav nikakršno prijateljsko razmerje, kakor so to naglašali različni govorniki — gostje ob jubileju. Le organizacija bo pomagala delavstvu pri Kruppov do boljših gospodarskih razmer, ne pa dobrotelne ustanove, ki jih morajo delavci sami plačevati.

ZASTOPNIKI PROLETARCA.

Adamsburg, Pa.: Jos. Mostar, box 120.
Aurora, Ill.: John Blaschitz, R. F. D. 4, box 63 A.
Aurora, Minn.: John P. Novljan, b. 78.
Broughton, Pa.: Jakob Dolens, box 181.
Buxton, Iowa: John Kraševce.
Canonsburg, Pa.: John Koklich, box 276, Canonsburg, Pa.
Chicago, Kans.: Anton Sular, box 209.
Chisholm, Minn.: Jos. Drobnič, box 152.
Claridge, Pa.: John Mlakar, box 68.
Cleveland, O.: Anton Gradisher, 1158 E. 61st St.
Clinton, Ind.: Viktor Župančič, box 17, R. R.
Collinswood, O.: Dominik Blümmel.
Columbus, Kans.: Martin Jureček, R. R. 3, box 60.
Conemaugh, Pa.: Andrej Vidrih, box 523; Frank Pavlovič.
Detroit, Mich.: F. C. Oglar.
Dunlop, Pa.: Frank Kaučič.
Ely, Minn.: John Teran, J. Škerjanec.
Franklin & Girard, Kans.: Fr. Wegel.
Frontenac, Kans.: Anton Katzman, John Bedene.
Girard, O.: Anton Strah, box 372.
Glencoe, O.: Nace Zlemberger.
Greensburg, Pa.: Frank Matko, Keystone Hotel.
Hermine, Pa.: Jos. Bric.
Hibbing, Minn.: Frank Hitti in Henry Delle.
Gilbert and McKinley, Minn.: Anton Sterle.
Jenny Lind, Ark.: Frank Gorenc.
Indianapolis, Ind.: Filip Godina in J. Markich.
Irwin, Pa.: Fr. Perko, R. F. D. 2, b. 110.
Kansas City, Kans.: Frank Aleš.
Kenosha, Wis.: Frank Zerovec.
La Salle, Ill.: John Rogelj, 1216—3d St.
Martin Novlan, Jakob Brej.
Livingston, Ill.: Fr. Krek.
Lloydell, Pa. in okolica: Anton Strazišar.
Milwaukee, Wis.: Val. Razbornik, 414 Virginia St.; Ig. Kušljan, 229 — 1st Ave.; John Krainc, 317 Florida St.
Morgan, Pa.: Louis Glazer.
Mulberry, Kans.: John Lekše.
Oregon City, Ore.: John Kurnik.
Panama, Ill.: Jos. Ferjančič.
Pueblo, Colo.: Chas. Pogorelec.
Pullman, Ill.: John Levstek, 11262 Stephenson Ave.
Red Lodge, Mont.: Louis Yeller, box 47 Call.
Rock Springs in Ellician, Wyo.: Jernej Verič, box 152, Reliance.
Roslyn, Wash.: John Zobeč, box 19.
Roundup, Mont.: Martin Mežnaršič.
Springfield, Ill.: Frank Bregar.
Stanton, Ill.: Anton Ausec.
Stone City, Kans.: John Gorsek.
St. Louis, Mo.: Val. Sever.
Struthers, O.: Math Urbas.
Sublet, Wyo.: John Ostrožnik, box 117.
Superior, Wyo.: Luka Glosser, box 341.
Sweetwater, Wyo.: Pavel Hribar.
Waukegan & North Chicago: John Gantar.
Youngstown, O.: John Petrič.

Potovalni zastopnik za Pensilvanijo, W. Virginijo, New York in sploh za celi East: Frank Podboj.
Sodruge v tistih naselbinah kjer še nimajo stalnih zastopnikov, prosimo, da se zglašijo za zastopništvo. Prijavijo naj se kar potom dopisnice na upravnistvo "Proletarca", na kar jim pošljemo vse potrebno.

Upravnistvo.

CENE POSAMEZNIH ZVEZ-KOV SOC. KNJIŽNICE.

1 iztis	—	\$0.05
10 iztisov	—	.40
25 iztisov	—	.85
50 iztisov	—	1.50
200 iztisov	—	4.25
500 iztisov	—	10.00

Ali že imate prvi državljanski papir? Ako ne, pojdite precej jutri ponj! Ako ga imate, vzemite kakor hitro mogoče družega. Delavec brez volilne pravice, je čolnar brez vesla. Kdor bi lahko volil in ne voli, je zločinec, ker je kriv, da drugi trpe zaradi njega.

It doesn't pay to neglect your Health

Če pridete domov bolni, če imate glavobol, bolečine v prsih, grlu in potem obolite za nekaj tednov!

Dr. Richterjev PAIN-EXPELLER

poznano staro domače zdravilo vas reši bolečin, ako ga takoj rabite.

Imejte vedno steklenico doma. Vsi predpisi so natisnjeni na omotu. 25c. in 50c. steklenice.

Čuvajte se ponaredb in pazite na sidro in naše ime.

F. AD. RICHTER & CO., 215 Pearl St., New York, N.Y.

Dr. Richterjevo Congo Pilule elajajo. (30c. ali 50c.)

SODRUGI!

Vsak socialist bi moral naročiti "PROLETARCA," kajti list živi samo od svojih naročnikov.

Vsak socialist bi moral širiti "PROLETARCA," kajti to je prva naloga naše stranke.

Vsak socialist bi moral točno plačati naročnino za "PROLETARCA," ker le na ta način se zamore osigurati napredek naše mu listu.

AVSTRO-AMERIKANSKA ČRTA. NIZKE CENE.

Velike ugodnosti: električna luč, izvrstna kuhinja, vino zastoj, kabine tretjega razreda na parniku

Kaiser Franz Jozef I. in Martha Washington

Na krovu se govorijo vsi Avstro-ogerski jeziki.

Družbeno ladjeve parnikov na dva vijaka:

Kaiser Franz Jozef I., Martha Washington, Laura, Alice, Argentine, Oceanic; NOVI PARNIKI V DELU.

Za vse informacije se obrnite na glavne zastopnike

PHELPS BROS. & CO.

Gen'l Ag'ts, 2 Washington St., New York. ali pa na druge uradne zastopnike v Združenih državah in Canadi.

ALOIS VANA

— izdelovatelj — sodovice, mineralne vode in raznih neopojnih pijač.

1837 So. Fisk St. Tel. Canal 1406

ROJAKI v Waukeganu!

Če kočete piti dobre pijače in se zabaviti po domače pojdite k

B. Mahnich-u,

709 Market Street, Waukegan.

Pri njemu je vse najbolje. Kdor ne vrjame, naj se prepriča.

LOUIS RABSEL

moderno urejen salon
NA 460 GRAND AVE., KENOSHA, WIS
Telefon 1199.

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.

Zdravnik za notranje bolezni in ranečelnik.

Zdravniška preiskava brezplačno — plačati je le zdravila, 1924 Blue Island Ave., Chicago. Ureduje od 1 do 3 popel.; od 7 do 9 zvečer. Izven Chicago živeči bolniki naj pišejo slovensko.

M. A. Weisskopf, M. D.

Izkušen zdravnik.

Urađuje od 8—11 predpoldne in od 6—9 zvečer.

1842 So. Ashland Ave.
Tel. Canal 476 Chicago, Ill.

JAVNI NOTAR

J. KAKER
220 1/2 Grove St.
Milwaukee, Wis.
izvršuje vse notarske posle za tu in stari kraj.

L. STRAUB URAR

1010 W. 18th St. Chicago, Ill.
Ima večje kaloge ur, veriše, prenov in drugih dragotin. Izvršuje tudi vsakovrstna popravila v tej stroki po zelo niski ceni.

Milwaukee, Wis.
Sodrug
LOUIS BERGANT
257 — 1st Avenue
priporoča Slovencem in Hrvatom svoj dobro založeni SALOON.

Najboljše obleke
Izdeluje po meri sodrug
J. Krainc
317 Florida St.
Milwaukee, Wis.
Ter popravlja, čisti, pegla in barva stare.
Najboljše delo in najnižje cene.

SLOVENSKI SALOON

LOUIS BEWETZ,
198 1st Ave., Milwaukee, Wis.
Izborna pijača, izvrstna gostrežba.
Vsakdo uljudno sprejet.

ZA MILWAUKEE, WIS.

Slovenec in Hrvatom priporoča
ANDREJ MAKAROVIC
svoj premog, drva in ekspres.
427 VIRGINIA ST.
Naroča se tudi pri Ig. Kušljanu — 229 1st Ave. — Telefonska zveza.

POZOR BRATJE SLOVENCI!

Ali že veste kje je dobiti najboljše mes po najnižji ceni? — Gotovo v novi prvi Slovenski moderno urejeni mesnici

Ferko Bros., 270—1st Ave. in Park St.

Tu se dobijo najokusnejše sveže in prekajene KRANJSKE KLOBASE, kakor tudi jetrne in krvave domačega izdelka ter najokusnejše PREKAJENO MESO; vse po najnižjih cenah. Pridite in prepričajte se sami o naših cenah kakor tudi o kakovosti našega blaga.

NIZKE CENE IN DOBRA POSTREŽBA je naše geslo. Ne pozabite nas torej obiskati v naši novi mesnici v Jos. Trautnerjevem poslojpu.
MILWAUKEE, WIS. Telefon: South 3518.

Marshall & Isley Banka

Podružnica na 374 National Ave.

Najstarejša banka v Milwaukee. Plačuje 3% na hranilne vloge

STORITE SEDAJ!

Naši vložniki prejema 3% obresti, ki se pripisujejo kapitalu prve dni januarja in julija.

Ves denar, vložen na alipred 10. v mesecu, vleče obresti od 1. istesa meseca. Začnite promet z nami še danes, magari tudi samo z enim dolarjem.

INDUSTRIAL SAVINGS BANK

2007 Blue Island Ave., Chicago, Ill.

Poslujejo za 22 let. V sobotah odprta od 6. do 8. zvečer. Govorimo vse jezike.

Dobra domača kuhinja. Odprto po dnevi in po noči.

"BALKAN"

KAVARNA - RESTAURACIJA
IN POOL TABLE

M. Poldrugac 1816 So. Centre Ave.

ZDRAVLJENJE V 5 DNEH

Varicocele Hydrocele
Brez NOGA IN BOLEČIN
nalezljivo zastrupljenje, živčno nezmožnost, vodenice in bolezni tičestih se mešik.

Ta prilika je dana zlasti tistim, ki so izdali že velike svote zdravniškemu ne da bi bili ozdravljeni in moj namen je, pokazati vsem, ki se bili zdravljeni po tucatih zdravnikov, brezuspešno, da posedujem le jasno edino sredstvo, s katerim zdravim vspešno.

Popravite Vaše zdravje
Pridite v moj urad in govorite zaupno. Govorimo vse jezike. Dobili boste najboljše nasvete in prednosti, ki sem si jih iztekel v moji 14 letni praksi kot specialist v boleznih pri moških.

Ozdravim pozitivno šelodec, pljuča, ledice in nepravilne v jetrih. (Za neuspešno zdravljenje ni treba plačati).

TAJNE moške bolezni
zguba nagona, bolezni v ledicah in jetrih

zdravim hitro za stalne in tajne. Živčene onemoglosti, slabost, napor, zastrupljenje in zguba vode.

PLJUČA
naduho, Bronchitis, srčne bolezni in pljučne zdravim po moji najnovejši metodi

(Preiskovanje brezplačno) (Nasveti zastoj)

DR. ZINS, 183 N. Clark Str. Chicago

Odprto: 8 jutraj do 8 zvečer. Ob nedeljah od 8 jutraj do 4 pop.